

JOAN F. MIRA

“Ens havien dit que se’ls apareixia l’esperit d’en Layret, el diputat obrerista assassinat per les bandes del “sindicat lliure” i que tan amic havia estat d’en Companys. En Layret, en vida, era coix; coneixien –ens deien– que era ell perquè la tauleta, durant les sessions mediúmiques, es posava a caminar coixejant exactament com ell...”

Espiritisme experimental

No és cap broma ni cap ironia: és, o era, una cosa molt seriosa, tot i que sembla que no n’ha quedat res. O sí, qui sap. I si vostès no creuen que era una cosa seriosa, facen el favor de llegir açò, i pensar-hi: “Vaig assistir a una sèrie de sessions que es feien precisament al pis d’en Companys, l’actual president de la Generalitat; era a la Rambla de Catalunya, i no sols hi vivia sinó que hi tenia el despatx d’advocat. Actuava de mèdium la seva primera dona i sempre hi havia la seva filla, per cert de catorze anys i bufoníssima... Ens havien dit que se’ls apareixia l’esperit d’en Layret, el diputat obrerista assassinat per les bandes del ‘sindicat lliure’ i que tan amic havia estat d’en Companys. En Layret, en vida, era coix; coneixien –ens deien– que era ell perquè la tauleta, durant les sessions mediúmiques, es posava a caminar coixejant exactament com ell...; ens seduí la perspectiva d’establir-hi contacte més enllà de la tomba. Les sessions es feien a les fosques, tal com vol la tradició; la tauleta que teníem enmig del cercle i damunt la qual formàvem ‘la cadena’ amb les mans, al cap d’una estona més o menys llarga començava a creptar i finalment a balancejar-se. Aleshores li fèiem preguntes, que responia a cops de pota: un volia dir sí, dos, no... Sota els efectes de la impressió li anava fent preguntes en veu cada vegada més alta. En Companys, que atenia unes visites al despatx, hagué de venir a advertir-nos: “No crideu tant, que us senten els clients!”... Després en Gally, l’Estartús i jo, que érem, com ja us he dit, comunistes, vam haver de capejar una reprimenda severíssima al partit; van estar a punt d’expulsar-nos-en en nom del materialisme dialèctic, incompatible amb l’espiritisme experimental.” El materialisme dialèctic, el socialisme científic, i altres doctrines formals i racionals, eren del tot incompatibles, en efecte, amb aquell espiritisme català de l’últim terç del segle XIX i primer terç del XX, un moviment popular, fraternal, profundament revolucionari, que ha recuperat el meu amic Gerard Horta, antropòleg, en un llibre que els recomane vivament: *Cos i revolució. L’espiritisme català o les paradoxes de la modernitat*. La citació correspon al volum *Cartes de la guerra*, de Joan Sales, que recorda, el 1936, aquella experiència tan viva que estigué a punt de provocar, en 1929, la seua expulsió del Partit Comunista Català (després integrat en el Bloc Obrer i Camperol). I jo recorde, també vivament, el meu oncle avi Ramon Casademunt, al seu pis del carrer de Pelayo, a València, que em treia al balcó i m’explicava històries d’esperits indulgents i benèvols. L’oncle Ramon, alt i sec i amb un gran bigot blanc, era anarquista pacífic, naturista, i creia fermament en la transmigració de les ànimes, en la fraternitat universal, i en altres doctrines que per al meu cervellet infantil eren del tot fascinants i remotes.

No sé a quina societat degué pertànyer, abans de la guerra, el meu oncle Ramon: si al Centro Amor y Sapiencia, de València, al Centro Espiritista Obreros de la Ciencia, de Barcelona (on havia residit alguns anys), o a quasevol altre dels seixanta-cinc centres que Gerard Horta cita, escampats de Figueres a Elx. “A les terres catalanes”, diu l’autor, l’espiritisme “es mostra a si mateix com l’expressió d’una ciència positiva, psicològica i social, com una ‘religió laica’ que apel·la tant als conceptes de déu i amor, com als de caritat, raó, justícia, dret i revolució, a fi d’emprendre el trànsit cap a un tipus radicalment diferent de societat en la qual es pugui optar per altres tipus de vides, fora d’un ordre en què el benefici econòmic n’és el màxim referent.” Després, ja se sap, vingué la guerra i vingué la repressió terrible, i els esperits no es van manifestar més, o ben poc, i clandestinament. El meu oncle Ramon estava trist, prenia el sol al balcó, i em contava històries increïbles, històries que haurien provocat la meua expulsió no de cap partit comunista, sinó de la Santa Mare Església, que era encara pitjor. Quant a la caritat, la raó, la justícia i el dret, i altres ànsies espirituals, són ara tan lluny de nosaltres com de Lluís Companys, de Joan Sales i de l’esperit de Layret parlant a través d’una taula.